

DISTUTATIO INAUGURALIS MEDICA 4

(DE /

CERAUNIA

vulgò

von der Donner-Art

RAREBOOK

UT ET DE

FULMINE TACTIS;

PC
966
.V35
1650

Quam

DIVINA ASSISTENTE GRATIA,

EX

DECRETO GRATIOSISS. FACULT. MEDICÆ,
IN ALMA LUDOVICIANA,
ANNO SECULARI

feu

62186

IVbILæo orthoLogorVM seCVnDo;

PRO LICENTIA

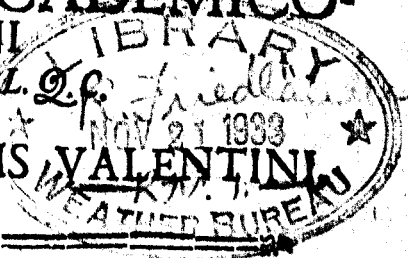
IMPETRANDI JURA DOCTORATUS,
MAGNIFICO ET EXCELLENTISSIMO
DNN. PROCERUM ACADEMICORUM
ORDINI

Ad diem

H. L. 20

ventilandam sistit

CHRISTOPH. BERNHARDUS VALENTINI
GISSENSIS.

GISSÆ HASSORUM,

Typis VIDUÆ & HÆREDUM VULPIANORUM, Acad. Typogr.

61

gissi

1000

1650

National Oceanic and Atmospheric Administration

Rare Books from 1600-1800

ERRATA NOTICE

One or more conditions of the original document may affect the quality of the image, such as:

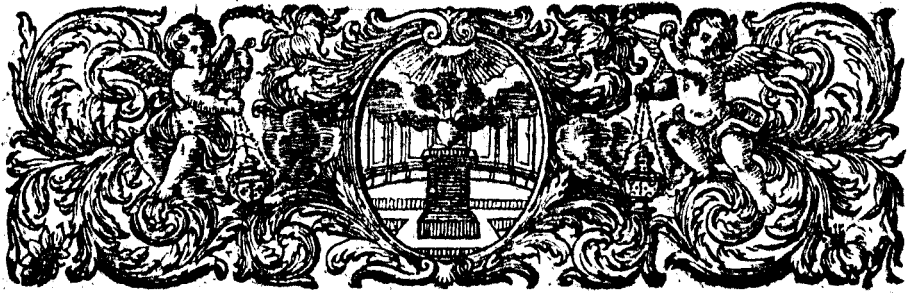
Discolored pages

Faded or light ink

Binding intrudes into the text

This has been a co-operative project between the NOAA Central Library, the Climate Database Modernization Program, National Climate Data Center (NCDC) and the NOAA 200th Celebration. To view the original document, please contact the NOAA Central Library in Silver Spring, MD at (301) 713-2607 x124 or at Library.Reference@noaa.gov

HOV Services
Imaging Contractor
12200 Kiln Court
Beltsville, MD 20704-1387
April 14, 2008

PRÆFATIO.

Reboat universus terrarum Orbis Maje-
statem Creatoris & fulminantia de super
tonitrua Domini sui gloriam ebucci-
nant. Rectissime enim *Seneca quest.*
natur. l. 2. c. 31. p. 682: mira, inquit, to-
nitru & fulminis, si intueri velis, opera sunt, nec
quicquam dubii, quin divina illis insit & subtilis po-
tentia: nihil quod ita mentes ab omni cultu divino
alienas ad tremendi Numinis inducit cognitionem.
Hinc non absurde *Petronius:*

*Primus in Orbe Deos fecit timor:
Fulgmina cum caderent, discussaque mœnia flammis
Atque ictus flagraret Athos.*

Illo enim artificio Mundum instruere, quò caderent
A 2 inter-

interdum noxæ & detrimenta in homines, quos fulminibus terrere & prodigiorum tempestatumque metu in officio continere necesse habebat, Divinæ rationi fortassis consentaneum judicat *Richardus Mead*, Anglus, in fine *Tr. de imperio Solis & Lunæ in corpora humana*, cum *Musgravi Tr. de Arthritide anomala* editi. Ipse sanè Spiritus Sanctus in utroque SS. testamento supremum & tremendum illud Numen sub fulminum & tonitruum fragore fulgurisque splendore se manifestasse adstruit. Ita enim Decalogum in monte Sinai publicabat *Exod. 19. §. 16.* Ita furibundo & in exitium Christicolarum adhuc frementi Saulo capistrum injiciebat *Actor. 9. §. 3.* Quapropter & Pagani vetustissimi Cyclopes fulmina atque alia terroris instrumenta Jovi cudentes Terroris Ministros somniabant, vid. *Franc. Baco de Verulamio Tr. de Veterum Sapia 6. 3. p. 1252.* Quin imò sunt, qui & nostris temporibus, ex causis magis naturalibus, accidentia fulgura, fulmina & tonitrua, annis & temporibus notabilioribus grassantia, prodigii quid fovere autumant. Quando enim seculo præcedente XVI. post receptionem Formulæ Concordiæ fulmen templum cathedrale VVittenbergen-
se, ut & Coenobium B. Lutherum quondam alens, feruisse legitur, id ipsum vel ideo non sine omine accidisse

cidisse scribit *Dn. Godofredus Arnoldus, in der unpar-
theyischen Kirchen-und Reker-Historie Part. II. p. 214.*
quod & sub primo festo seculari, formulæ hujus in-
tuitu in eodem Cœnobio celebrato, *Adamus Stei-
nius*, puer adhuc, inter medias solennitates exa-
nimis conciderit, Lectorem interim in dubio re-
linquens, an id fausto an infausto sydere & omine
contigerit. Num & tempestas illa extraordinaria ac
horrenda, quæ anno Jubilæo 1617. observante *Dn.*
Fobó Ludolfo in der Schaubühne der Welt-Geschichten
des 17ten Seculi Tom. I. pag. 650. magnam inferioris
Germaniæ partem inundarat, ominosa fuerit, hâc
vice non addo; sufficiat me illorum occasione an-
sam cepisse, quò SECUNDO, quod universus Ec-
clesiarum Evangelicarum cœtus per Dei gratiam,
contra fallacissimum adversantium prognosticon (*)

3

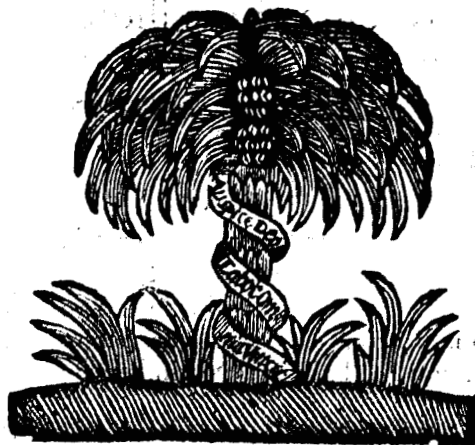
repe-

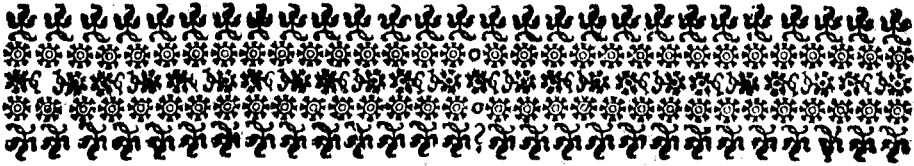
(*) Ferebat hoc sub primo festo seculari Evangelicorum (à *Grammondô*
Histor. Gall. Lib. 2. p. 757 pro ridiculo ludicro, quod ut simiæ Papam
imitando instituerint, non sine livore habito) nonnemo è Papticolis,
qui in nummi secularis, à Norimbergensibus tunc cusi, inscrip-
tione:

MartinVs LVtherVs theoLogiæ D.

lit. C. omissam esse cernens, intra centum annos Ecclesias Lutheranorum
perituras, nec easdem ullum amplius festumulare, quod jubileum
vocant, celebraturas esse vaticinabatur, vid. *Dn. Arnoldus in der*
Kirchen- und Reker-Historie Tom. I. p. 496.

repetendo celebrat, FESTO SECULARI admirandos fulminis effectus & φαινόμενα, CERAUNIÆ maximam ad partem adscripta, non tantum ob oculos ponerem, sed & è causis genuinis atque veris deducere, insimulque noxas & incommoda, quæ in corpora viventium, cum primis autem hominum, inde redundare assolent, sive præservando, sive curando antevertere sustinerem. Faxit alma
 Trias ut omnia succedant
 feliciter!

DISPUTATIONIS MEDICÆ
DE
CERAUNIA ET FULMINE
TACTIS.
SECTIO I.
DE
PHÆNOMENIS ET EFFECTI-
BUS FULMINIS.

S. I.

uandoquidem Ceraunia (and τὴ κεραυνία, h. e. fulmine, ita dicta) putetur esse lapis cum fulmine ex aëre displosus, hinc ad historiam ejus Physico-Medicam feliciter expediendam effectus & phænomena, fulmen sive antecedentia, sive concomitantia, sive consequentia, prius considerata erunt, quàm certi quid de natura & essentia ejus determinemus. Tam admiranda autem sunt, ut plures dentur, qui spiritum malignum suas illic partes agere credunt, teste *Dn. de la Grange in Principiis Philosophiæ contra novos Philosophos*

phos Tom. 2. cap. 14. pag. 207. Paucis illa comprehendit *Seneca*, „quando *Lib. 1. Quæst. Nat. cap. XXXI. p. m. 684*: *Loculis*, inquit, „integris ac illæsis conflatur argentum, Manente vagina gladius li- „quescit. Stat fracto dolio vinum, nec ultra triduum rigor ille du- „rat. Illud æque inter annotanda ponas licet, quod & hominum & „cæterorum animantium, quæ icta sunt, caput spectat ad exitium „fulminis: quod omnium percussarum arborum contra fulmina „hastulæ surgunt. Quid quod malorum serpentium & aliorum ani- „malium, quibus mortifera vis inest, cum fulmine icta sunt, ve- „nenum omne consumatur? Unde, inquit, scis? in venenatis cor- „poribus vermibus non nascitur: fulmine icta intra paucos dies ver- „minant. Quum vero quædam inter hæc incerta & dubia sint, quæ- „dam etiam deficient, hinc certa ab incertis separaturi, eaque quæ de- „siderare quis posset, ordine quodam habito, superaddituri sumus.

§. II.

Primo igitur notari meretur fulmen antecedere fulgur & tonitru, sive cominus sive eminus tumultuans aut murmurans: quæ omnia iis cum primis noctibus grassantur, quas dies calidissimus & fervens admodum præcesserat; & quamvis aliquando tempore vernali, imò citius quandoque, fulgur atque tonitru observetur, bonoque omni habeatur, si arboribus nondum virescentibus tonitru audiatur, (*wegen es über einen durren Baum donnert*) ut hoc ipso anno accidit, raro tamen eo tempore fulminis ictus observatus fuit. Accedit (2.) frequentiora esse fulmina in locis calidioribus, cum primis illis, ubi montes dantur ignivomi, cum in septentrionalibus è contrario, teste *Olad*, sint rarissima. Eleganter *Plinius lib. 2. c. 50.* crebra fulmina, inquit, in Italia: quia mobilior aer mitiore hyeme & æstate nimbosâ semper quodammodo vernat & autumnat. *Schottus* autem *lib. XI. cap. 15. §. 4. p. 1226. Phys. curios.* se expertum testatur, quod, dum *Maris* & *Calatairone* in Siciliæ urbibus, in *Ætnæ* ignivomi montis conspectu, habitasset, nullibatam frequentia, horribilia & periculosa notasset fulmina, quam in prædictis urbibus. Idem

prorsus

prorsus apud *Senecam quæst. nat. lib. 2. cap. 30.* legatur, qui hunc in modum scribit: *Ætna aliquando multo igne abundavit & ingentem vim arenæ urentis effudit. Involutus est dies pulvere, populosque subita nox terruit. Illo tempore ajunt plurima fuisse tonitrua & fulmina &c.* Quin & illa loca quæ fodinas sulphuris & bituminis habent, fulminibus potissimum obnoxia sunt; quapropter in Campania sæpe & hyeme fulminat, & Lovanium, Insubria & Mutina, ubi Zibius mons naphtham exstillat, crebra experiuntur fulmina, teste *Reinzero in Meteorologia Philosophico-Politica pag. 39.* (3.) Bene monet *Fromondus in Meteorolog. l. 2. art. 6. p. 66.* omnibus fulguritis odorem quendam sulphureum inesse, ut è *Seneca, Plinio* & ipsa experientia ostendit. Hinc novi Amicum qui tempestates instantes olfactu dignoscere & præfagire valet; unde quoque canes & animalia voracia à cadaveribus fulmine tactis abstinere dicuntur. Quid quod particulæ sulphuræ post fulmen aut in forma pulveris in campo & pratis, aut sub forma resinæ, aut picis inventæ sunt. Exemplum hujus rei anno 1715, in novellis publicis seqq. referebatur verbis:

Plauen den 8. Aug.

Am verwichenen 29. Jul. hat uns der Höchste mit einem schweren Donnerwetter heimgesucht. Das Knallen ist früh um 8. Uhr angegangen / und ohne aufhören bis in die Mittags-Stundē gedauret / da es / und zwar bey hellem Sonnen-schein / an dem hinter Theil des Rathshauses den Knopff abgeschlagen / dann von dar sich der Strahl getheilet / und durch das Uhr-Werck in die Raths-Stube geschlagen / daselbst 3. Personen hart gerühret / als Herrn D. Wiedemann / der am linken Arm / doch ohne Verlesung des Hauptes beschädiget / ein ziemlich Stück seines Degens / mit sambt dem Ohrband daran / ist geschmolzen. Ferner Herrn Syndicum Steinläusern / Herrn Stadt-Vogt Gutebrücken / Herrn Leuchten / Apothekern / und den jungen Herrn Göring. Ingleichen die Weinschenckin Weidlichin / mit des Bierschödders

B

seine

seine Frau / elendiglich zugerichtet / so daß sie alle mehr todt als lebendig nach Hauß theils geführet / theils getragen worden. Diese letztere Frau ist so hart gerühret worden / daß sie von aller Vernunft und Sinnen gewesen / weder gehen / sitzen / noch liegen kan; an ihrem Nacken und innern Theil des Kopffs hat man in ihren Haaren NB. eine schwefelichte Materie gefunden / die nichts als Pech und Harz gewesen / wovon die Haar ganz verfehret worden. Der Handgriff am Drat / woran in der Raths-Stube man zu klingen pfleget / war mitten entzwey geschlagen / und wann die Raths-Stube nicht wäre erdffnet worden / hätten alle von dem allzubeftigen Dampf ersticken können. E quibus simul reliqua phænomena quodammodò elucescunt, quod scil. (4.) illæsa vagina gladium fundat: cujus rei exemplum sat antiquum de „ M. Antonio Mureto refert Fromondus c.l. qui fulmen, inquit, in pa- „ latium Hypoliti Card. Ferrariensis desidens, ad mea usque cubicu- „ la pervenit: ibi gladii, qui ad lectum unius è famulis meis pende- „ bat, mucronem ita colliquefecit, ut in globulum converterit, vagina „ sua illæsa; quemadmodum similiter laminam elasticam in horologio portatili liquat, reliquis particulis illæsis: cujus rei exemplum habet Dn. de la Grange, Pater Oratorii Parisiensis, Tr. de Elem. & Meteoris cap. 14. p. 208. Eadem ratione (5.) loculis integris & inviolatis argentum & nummos conflat, id quod Plutarchus lib. 4. Synops. quæst. 2. suo tempore militi, Romæ excubias agenti, accidisse testatur, & suo damno expertus est Comes quidam Illustriss. in vicinia, cui cum aliquot abhinc annis è fodinis suis magna Joachimicorum recens cusorum quantitas adferebatur, à fulmine, Tabellionem feriente, prorsus colliquefacti fuerunt. Nec absimili ratione vasis illæsis in liquida agit, ita ut (6.) dolio aliisque operimentis intactis vinum corrumpat, aut prorsus exhauriat, ut non tantum Plinius lib. 2. c. 51, sed & Carus apud Lucret. lib. 6. testatur, quando ita canit:

Curat item ut vasis integris vina repente

Diffugiant: quia nimirum facile omnia circum

Conlaxat rarefacitque lateramina vasis.

An vero (quod *Seneca* verbis supra citatis addit & *Fromondus* cum pluribus nimis credulis admittit) dolia confringat, vino stante & quasi cortice obducto non diffluente, de eò non sine causa dubitat *Auctor Philosoph. veteris & novæ*, dum *Phys. Part. II. c. 10. p. 459.* inquit: vix autem crediderim fracto dolio vinum aliquando ictu, fulminis incrustari, aut etiam interdum congelari, cujus rei veritas nulla hæctenus historia constat. Tartarus enim vini, quem *Kippingius in Instit. Phys. method. pag. 194.* pro formando cortice allegat, hic minus est sufficiens, cum & is à fulmine diffletur aut comminatur. Illud potius (7.) in novellis supra adductis confirmatur, quod excelsa quævis & alta à fulmine facilius feriantur, quam humilia; unde sine dubio proverbium exortum: Procul à Jove, procul à fulmine.

Scil. *Celsa graviore casu*

Decidunt turres feriuntque summos

Fulmina montes. Horat.

Nimum tamen extravagatur *Claudianus* ita canens:

Incubuit nunquam cœlestis flamma salicis

Nec parvi frutices iram metuere Tonantis

Ingentes quercus, annosas fulminat ornos.

Fulmen enim cæcum est, summos quosque ac infimos feriens. In subjectam terram grassatur & in superna elevatur: non affectu abripitur, nec cæstro corripitur: partiale non est; unde idem pro symbolo commendat *Judicibus Reinzerus*, in ante laudata *Meteorologia Philosophico-Politica pag. 47.* Quicquid igitur obvium sibi habet, urendo, discutiendo, terebrando, aliisque modis quatit, vulgo in terebrans, discutiens & urens distinctum. Fabulosa igitur vel ad minimum cum grano salis sumenda sunt omnia, quæ de certis corporibus à fulmine immunibus hæctenus in scholis tradita fuerunt, inter quæ, v. g. corallia, hyacinthum, sedum minus, ficum, quercum, laurum, vitulum marinum, aquilam &c. potissimum enu-

merant. Lauro sane tantum hac in parte tribuisse fertur Tiberius Cæsar, ut fulmina metuens cælo turbatiore coronam lauream capite gestasse dicatur à *Suetonio in ejus vita*. Ast laurum suo tempore de cælo fulmine tactam fuisse in contrarium refert *Vicomercatus in Comment. ad cap. X. l. 3. Meteororum Arist.* Ne tamen omnem fidem antiquitati derogat *Reinzerus*, laurum particulis suis aromaticis pestiferas & contagiosas exhalationes fulmineas corrigere & abigere putat. Unde fortasse, *Columella auctore*, gallinæ incubanti lauri ramulos olim subjecerunt, ne ova inficiant. Quercum similiter fulminis ictu sæpissime tangi & disjici vel rusticis non ignotum est. Singulare exemplum ejus refert *Hildanus lib. de combust. c. 16.* dum superiori, inquit, anno 1604, cum ligna pro usu culinæ advehenda curassem, occurrit ingens quercus, quæ ante annos aliquot à fulmine icta fuerat: quod quidem ex fissura, quæ in exteriori parte corticis à summitate ad radicem usque conspiciebatur, manifestum erat: Extrinsecus pulchra: Fisso trunco medulla caricosa. Forte error inde ortus, quod quercus arbor Jovis dicatur, uti aquila armiger Jovis, conf. *Dn. Schminckii Diss. de Arboris Jovis cultu religioso, imprimis in Hassia*. Quod autem vitulus marinus & aquila à fulmine immunia putata fuerint, *Conimbricenses* inde existimant obortum fuisse, quod animalia hæc odore, quo gaudent tenerrimo, adeoque ex instinctu naturæ prælagiunt fulmina sequere per tempus id in abditissima tutissimaque loca recipiunt, quò se à fulmine defendant. An feles, canes & capræ è contrario fulminis ictibus, ob halitus quos exspirant, magis sint obnoxii, certioribus observationibus relinquimus. Quod enim canes cælo tonante sub hominum pedes se recondendo asyllum quærant, ob metum & terrorem à tonitruum boatu subortum contingit. Unde & tormentorum bellicorum majorum explosione hinc inde discurrunt, ut nuper adhuc *Gieffæ* observatum fuit. Illud vero (8.) notam meretur singularem, quòd fulmen non semper integras arbores excutiat, aut omnes illarum ramos disjiciat, sed haud rarò in muris & arboribus

rimas agat tenuissimas lineasque ductu serpentino variisque gyris implicito ducat tenerrimas, ita, ut vix artificiosissima pictorum manu subtiliores effingi possint, vid. *Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. II. A. IV. Obs. XLVIII. p. 117.* Quod item (9.) V accendat, testibus iisdem *Miscell. Dec. I. A. VIII. p. 6.* sicut aurum fulminans sine igne accensum legitur ibidem *Dec. 2. A. X. p. 242.*

§. III.

Peculiarem hic considerationem meretur fulminis effectus in corpora viventia, cum primis autem humana, ut eò facilius illis obviam ire & medelam asserre possimus. Subsistunt autem illi vel in circumferentia & partibus corporis externis, quando (10.) vel capilli, vel cuticula & cutis aduruntur, vid. *Hildanus lib. de combust. c. XVI.* vel (11.) artus resoluti sensu & motu subito privantur, cujus rei singularis exstat observatio in *Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. II. Ann. IV. Obs. XLVIII. p. 116.* Sæpe (12.) ossa lædit incolumi cute, teste *G. Wyffio in Phys. p. 246.* Vel (13.) Dyspnœa corripuntur, ut in iisdem *Miscell. Dec. 2. A. II. Obs. LXXV. p. 389.* *Anglica* vero *acta* p. 446. sceminam à tonitru in choleram incidisse habent. Vel (14.) subito, ut humi bos, in terram prosternuntur, juxta illud *Ovidii*:

*Non aliter stupui, quam qui Jovis ignibus idus
Vivit & est vitæ nescius ipse sue.*

Vel (15.) læsos ad infaniam redigit, exemplo bubulci in montanis Taurinorum apud *Jul. Scalig. Exerc. 13.* Imò (16.) statim vita privantur, etiam nullo extrinsecus apparente percussione signo, vid. *Misc. Germ. Curios. Dec. 2. A. VIII. Obs. CCXIII. p. 531.* Conf. *Eutropium lib. 4. Hist. Rom. Petr. Crinitum lib. II. de honest. disciplina c. 1. Joh. Langium comment. ad libr. de mundo p. 70.* Curiosissimum hic casum recenset *Cardanus lib. de veritate rerum c. 43.* sequentibus verbis: In Lemno messorum octo sub quercu fulmine percussi, exanimabantur omnes, servata eadem specie, eadem oris figura, & eodem corporis habitu, quem gerebant viventes. Alius pocu-

„lum ori admotum, alius cultrum, panem scissurus, alius manus in
 „patinas extēsas tenebat; denique nemo erat, qui non simile quid
 „faciendo cœnantis speciem præ se ferret. An (17.) embryones in
 utero contentos salva matre aut comminuat, aut interficiat, ut
 exemplum de Marcia habet *Plinius* & aliud de muliere Moguntina
Job. Langius? de eo dubitat *Dn. le Grand in Hist. natur. Tit. de Me-*
teor. p. 291. neque necessarium putat hic ad fulminis potentiam re-
 currere, quum ex timore & terrore mulieres illæ abortum sint passa.
 An & carnes ac ossa fulmine tactorum in cineres & ventos abire, sic-
 que subito disparere possint, ut de quodam, qui in via qua Lipsia
 Torgam itur ita subito ex hominum oculis ereptus fuerit, narrat
Wolfgangus Meurerus in Meteorolog. crebrioribus observationibus
 indigere videtur: quamvis idem de Romulo, Romæ Conditor, *Li-*
vius, & de Publicano Gerardimontensi in Flandria *Petrus Ca-*
stellanus asserere non dubitarint. Unde *Henricus Culeus in Irenis*
suis ita canit:

Pulveream humana vidi sub mole cadaver,
In tanto nusquam corpore corpus erat.
Omnia pulvis erant, cervix, caput, ilia, nervi,
Ossaque cum pleno ventre, saburra, nates.
Pulvis erant crurum tenuis omnia: quæ velut ictu
Indeclinato cæsa fuisse putes.

Cæterum dormientes æquè ac vigilantes ictui fulminis obnoxii sunt:
 quamvis, *Plutarcho l.c.* observante, priores non tam facile ac poste-
 riores tangantur: partim quod fulmen obliquè & transversali ictu
 facilius erectos in pedes ferit: partim quia dormientes non tam fa-
 cile terrore perfunduntur, quo plures exanimantur. Quare pa-
 stores, ut fulminis terrorem pecori excutiant, gregem sparsam
 colligunt, & immisso cane compellunt in unum, cum societas levet
 metum, *Fromondus c.l. p. 67.* An cadavera fulmine demortuorum
 semper & ubiq; versus ictum se convertant, quod nonnulli adstruunt,
 adeò

adeò simpliciter asserere non aulim. Prorsus autem fabulosum est, eadem cadavera ad longum temporis intervallum esse ἀσπύλα & incorruptibilia, ut præter *Plutarchum l.c. Casp. à Rejes Camp. Elys. Quæst. XXXIV. n. 20. p. 410.* adstruit, cum præter experientiam ex antiquioribus *Seneca, loco ab initio citato,* è modernis verò *Garmannus in Miscell. S. R. I. Ac. N. C. Dec. 2. A. X. Obs. 186. p. 363.* contrarium demonstrant, & fulguriti paucis à fato elapsis horis aut diebùs computruerint. Quæ de liberatione brutorum & insectorum à veneno scribunt auctores, falsæ innituntur hypothese de veneno brutis formaliter inhærente, contra quod tam *Franciscus Redi,* quàm *Celeb. Ettmüllerus Disp. de morsu viper. ex professo,* quod dicitur, dimittant.

§. IV.

Restant phænomena circa remissionem aut dissipationem fulminis observanda, quod (18.) illicò cessat, quando nubibus resolutis imber aut pluvia subsequitur, juxta plebejorum proverbium:

So bald das Wetter regnet /
Ist es so gleich gesegnet.

Conf. *Ecclesiasticus cap. XL. §. 13.* ubi simile quid occurrit. An (19.) Campanarum pulsatio & tormentorum explosio eò quid contribuere possit? diversa sunt auctorum sententiæ. Equidem in quamplurimis antiquissimorum templorum campanarum inscriptionibus hanc virtutem præ se ferunt. Sic *Treyse,* haud procul à fortalio *Ziegenhain,* campanæ cuidam hæc insculpta sunt:

Do veniam menti: Do laudem Cunctipotenti

Defunctos plango: Viva voce fulgura frango.

Similiter in *Hassiâ superiori Gladenbaci* sequentia in campana leguntur verba:

*Dum turbor, procul cedant, ignis, grando, tonitru, fulgur,
Fames, pestis, gladius, Satan & homo malignus.*

Interim

Interim aliquid superstitionis latere & subesse videtur, quum certum sit campanis baptizatis olim virtutem hanc adscriptam fuisse, qualis in viciniâ, *Butisbaci* sc. adhuc ostenditur, hac cum inscriptione:

*Sit aura pia dum rogat ista Maria,
Est sua vox bam, bam, potens repellere Satan,
Tonitruum rumpo, mortuum desco, sacrilegium voco.*

Vid. *Winckelmannus in Chron. Hass. p. 186.* Baptizabantur autem campanæ Dominica Quasimodogeniti, albis integumentis indutæ, uti ceremonias illas describit *Paulus Vergerius.* Unde *Sperlingius* in *Instit. Phys. p. 931.* & cum eo *Kippingius* istud fabulis adscribere non dubitarunt, cum & ventilatores s. pulsatores campanarum, teste *Jul. Scalig. Exerc. 13. sect. 1.* fulmine fuerint feriti. Ast his non obstantibus major auctorum pars non sine ratione credit, vehementes campanarum, vel bombardarum, aut tormentorum sonitus fulminis vim infringere, cum per alpes aut alios excelsos montes itinera facientes vix loqui aut tussire audeant, ne vocis sono aër commotus Lænas niveas (à *Stumpfsio in Chron. Helv.* ob oculos positas) decutiat, vid. *Cartes. Meteororum cap. VII. p. m. 209.* & Epitomator ejus *Dn. le Grand, Instit. Philos. Part. 6. Cap. 23. p. 504.* Tandem (20.) ignem fulmineum nulla aqua exstingui posse constans est plebeiorum opinio, qui fulmen nonnisi lacte vel (quod præstare dicitur) aceto deleri posse garriunt. Ast falsam esse sententiam hanc, *G. Fabricius Hildanus lib. f. cit. p. 934.* testatur, dum circa finem contrarium seq. historia demonstrat: Anno 1592. Hildanæ in patria turrim templi, altam satis & lapidibus tectam, fulminis ictu adeo incensam vidi, ut ex una parte flagrare cœperit, trabesque nonnullæ ingentes ab ictu illo fissæ fuerint: quod tandem incendium aqua restinctum fuerat. Hinc sæpe laudatus *Fromondus l. c. lib. 2. art. 6.* temperamento quodam adhibito ignem hunc quandoque aqua inextinguibilem esse dicit, additis exemplis quibusdam. Sic *Dion. lib. 78.*
sub

sub Imp. Macrino tactum de cœlo, ipso Vulcanalium die, theatrum narrat, nec aqua fluviali, nec cœlesti profusissima incendium potuisse comprimi. Tale quoque fulmen cum pluvia cœlo evocatum à Legione Melitensi Christiana (quæ propterea fulminatrix dicebatur) M. Aurelio Imp. in Quados (qui nunc Bohemi putantur) pugnante & exercitu toto extrema siti laborante. Vapore enim fulminis premebantur Quadi, nec ullum in ∇ cœlesti remedium erat: alebat enim potius flammam, levabatque tantum Romanorum sitim.

SECTION II.

DE

NULLITATE LAPIDIS FULMINARIS ET GENUINA PRÆCEDENTIUM ÆTIOLOGIA,

§. I.

Ad genuinam phaenomenorum horum causam eruendam postulo mihi dari

I.

Penetrationem corporum s. dimensionum esse impossibilem.

Hoc in Physicis jamdudum inter demonstrata habetur. Unumquodvis enim corpus sua propria extensione ac dimensione gaudet, quæ alius quantitatem non admittit. Si enim cubo unius pedis similem miscere velis, non tam corpus unius pedis, quam potius bipedale emanabit.

C

Dari

II.

*Dari effluvia, corporum unde proficiuntur natura
ram & qualitates retinentia.*

Hæc enim ipsa experientia, per omnia naturæ regna, cuivis ob oculos ponit. Docent hoc signa metallorum naturalia, gramen aridum, nivium & pruinae defectus, quæ nonnisi à metallorum effluviis oriuntur. Quin & ☿ halitus eadem ratione infectis & lumbricis adversantur, ut ipse Mercurius. In regno vegetabili miram effluviiorum vim ostendit alicubi *Digbeus*, Angliæ Cancellarius, qui odorem rorismarini, in proximis montibus copiosissime crescentis, è quodam Hispaniæ littore, ad trecenta milliaria, per mare pluribus diebus se persensisse testatur, antequam navis, qua vehebatur, ad littus appelleret. Non minus patet ventos semper redolere corpora, quæ prætervehuntur, ita ut, ubi rosarum copia, totus circumcirca aër repleatur rosarum odore: vitiferi vero colles totam viciniam odore gratissimo perfundant. Quantam autem vim habeant effluvia è viventibus, tam sanis quam ægrotis emanantia, vel in vulgus notum est. Ægrorum enim effluvia propagata per halitus contagio insignem sæpe stragem edunt. De sanis vero notabile exemplum habet *Verulamius* in *Sylva Sylvarum* sive *Hist. Nat. Cent. X. p. 942. p. 955.* dum ad quæstionem, cur Pædagogi plerumque seniores fiant? aliis respondet, ideo illos diu integra sanitate frui, quia ex juvenibus spiritus magis sanos vitalesque trahant, allegans exemplum *Orbitii*. Econtra lippientes vetulas ob tetros halitus Matres ab infantulis suis arcent.

III.

*Maximam sæpe minimorum esse vim, cum primis si in
motu suo impediuntur.*

Probant hoc varia experimenta per antliam pneumaticam, instrumentum Magdeburgicum, vitra tonantia & pulverem pyrium instituta :

fitura: ubi vel solus aër vi sua elastica, vel & particulae nitro-sulphureae incensae & à se mutuo dissilientes cum impetu quavis disjiciunt, omniaque susque deque vertunt, cum primis si in solida, motui suo resistentia, impingunt.

IV.

Effluvia in minimos etiam C. N. poros se insinuare eosque pervadere.

Hoc tam à priori, quàm à posteriori constat. Certum enim est effluvia aetheri, tanquam vehiculo, innatare, qui, cum omnia pervadat, hospites suos facile secum rapit. Quanquam & effluvia plurima in se satis subtilia sunt, ut poros corporum subeant, eademque varie alterent. Apparet id in effluviis Mercurialibus, à quibus aurifices vasa argentea inaurantes saepissime tremore artuum & paralyti corripuntur. Qua ratione & ii qui salivatione Sili utentibus suppetias ferunt, in eandem salivationem saepe incidunt. Quantam vero stragem edant effluvia aegrotorum & cadaverum per contagium, nemini ignotum est. Quemadmodum ergò, Hippocrate teste, corpus humanum foris & intus est perspirabile, ita & reliqua corpora naturalia. Vid. Boyle de Poros. Corp.

V.

Fluida & corpora elastica, in angustiam redacta, illic erumpere, ubi minor est resistentia.

Hoc vel pueruli sclopetis suis sambucinis, mit den Helder oder Blatz Büchsen (quibus sclopetorum pneumaticorum effectus imitantur) ostendere valent, in quibus aër ab embolo compressus in ea parte, ubi fructus prunorum sylvestrium immaturorum, loco obturaculi, est situs, erumpere solet, cum illis minorem, quam in tubi lateribus resistentiam inveniat. Idem in tormentis bellicis majoribus obtinet, quae è contrario nimium onerata & stipata (wenn

sie gar zu stark geladen sind/ cum impetu dissiliunt: quod in probatione tormentorum recenter fusorum, & duplici pulveris dosi (mit doppelter Ladung) constipatorum sæpissime evenire solet; unde & à prudentibus Belli-Ducibus probatio illorum extra mœnia in campo instituitur, ne, si in vallo municipali id contingat, & hominibus & ædificiis damnum aliquod inferatur.

§. II.

Positis his, haud difficulter observare licet, ne unicum quidem ex phænomenis antedictis à lapide fulminari, vulgo ita dicto, derivari posse, nec fulminis materiam in crasso ejusmodi corpore, sed potius in substantia quadam subtilissima atque fluidissima quærendam esse. Qui enim minutissimos vaginalium, dolii & cutis humanæ poros subire poterit, cum non detur corporum penetratio, juxta datum primum? qui tantas ædium substructiones incendere, omnes arborum ramos disjicere, subtilissimas illic varieque inflexas rimulas & lineolas efformare poterit? & quis unquam illum sub ejusmodi tempestatibus decidere vidit? id sane si contingeret, vix aliter fieri posset, quin aliquando incidere deprehenderetur in aliquem immensæ alicujus urbis, (qualis v. g. est Lutetia,) vicum, aut domus aream, tectumve, quod à nemine compertum scivit *Rohault. Tr. Phys. Part. III. p. 651.* Solus & unicus *Avicenna* talem Cordubæ delapsus & à se visum testatus olim, uti *Averrhoës Meteororum c. 2.* tradit. Ast fides ejus suspecta valde est, cum plurima oppido falsa in scriptis ejus occurrant, ita ut nonnulli eundem fabularum Parentem nominarint. Quin & ante illum sane nuspian lapidis hujus meminerunt Philosophi, alias acerrimi judicii, imo post illum nullus *avron* ¹⁷⁸ cerauniam è nubibus explosam vidit. Neque huc trahendi loci sacrarum literarum, v. g. *Psal. 18. §. 15.* וַיִּשְׁלַח ה' צִיִּי & *Psal. 77. §. 18.* וַיִּשְׁלַח ה' יָצִיב יָרֵיחוֹ, qui per sagittam, à Deo è nubibus demissam, non substantiam, sed pernicitatem & motum fulminis exprimunt, cum *Luthero* hujusque sequacibus id docentibus Theologis Reformatis haud

haud infimi nominis, conf. *M. Gothofredi Wagneri diſp. de lapide fulminari contra Ritterum Wittenbergæ habita*. Unde miror ingenioſiſſimum *Carteſum* etiam fabulam hanc admifſiſſe & *Meteor. cap. VII. p. 208.* modum oſtendiſſe, quo in nubibus concreſcere poſſit: cujus experimentum de terra, ☉ & ☿ incenſis & in lapidem talem redigendis cum aperte fallax ſit, hinc celeb. *Morhofius Polyhiſt. Tom. II. lib. 2. Part. 2. Cap. 24. p. III. 415.* alium, ſed non minus improbabilem excogitavit modum, quando ſcribit: qui vulgo oſtendi ſolent, è terra plerumque effodiuntur; unde ſuſpicio eſt radios fulminares terram penetrantes, arenam, quam forte offendunt, in talem aliquam maſſam lapideam per vitrificationem quandam colliquare. Sola ſane ſoliditas hujus lapidis hunc generationis modum ſatis evertit: & cur radii fulminares arenam in littoribus extra terram non æque vitrificarent? Ut ergo veram de Cerauniis ſententiam aperte & palam hic profiteamur, dicimus cuneos ejusmodi, quos fulminares appellant, utique ſæpius è terra effodi, tam lapideos vulgares, quam metallicos, qualem non tantum *Rumphius* olim ex India Orientali Curioſis Germanis obtulit, ut ex *Miſcell. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. 2. A. VII. pag. 40. App.* eluceſcit, ſed & in agro Giſſeno aliquot abhinc annis invenerunt; quod verò ex effluviis in nubibus generentur & cum fulmine explodantur, hoc eſt quod cum plurimis moderni ſeculi Philoſophis nego. Plerosque enim, ſi non omnes, arte factos eſſe, è primo ſtatim intuitu apparet; imprimis foramen per medium illorum trajectum & terebra intornatum id manifeſte prodit, in quo cum introitus ſit glaber, in altero latere contra, ubi terebra exit, ſemper aliquid de lapide abruptum videtur: quod ipſum ſane in aliis lapillis, foramine præditis, quando vel gutta cavat lapidem, vel flumina rapidiora lapides adhuc molliusculos perforare ſolent, ut in lapillis Francobergæ in Adrana invenientis & ab incolis hinc *Donnerartger* dictis, occurrit, non æquè ſpectatur. Cogitari ergo ſæpe, annon antiquiſſimis temporibus ſecuribus huſce *Pagani* in ſacrificiis ſuis & idololatriis uſi ſint, quod de

vetustissimis Septentrionis incolis postmodum se audivisse testatus est *B. Dn. Spenerus, Consiliarius & Archiater Regis Prussiaci*: donec tandem certiozem illorum originem, ex Historicis antiquissimis, occasione urnarum sepulchralium, & in iis cuneorum fulminalium prope vicum Hassiæ *Maden*, in agro sterili, ante aliquot annos inventorum, eruit Excellentiss. *Dn. J. H. Schminckius*, Hist. Civ. Prof. Marburgensis, qui non sine causa illos pro armis habuit Paganorum & cum primis veterum Cattozum, cum (1.) illic fuerint inventi, ubi secundum alios Catti olim Saxones fuderunt, (2.) *Tacitus* testetur, Germanos antiquissimos, in crematione mortuorum, sua cuique arma adjecisse urnis; unde & in Holfatia in effosso Gigantis cubili ollam cineribus plenam, cultrum & novem lapides fulminares repererunt, teste *Hannemannio in Misc. S. R. I. Nat. Cur. Dec. 2. A. 4. Observ. 53. p. 121.* (3.) in Museo Regio Hafniensi inter alios ejusmodi lapides unus instar cunei formatus conspiciatur, in cujus foramine manubrium ligneum, X. pollices longum, habetur. Adde (4.) quòd Equites Hassi tali armorum genere sæpe depingi soleant, sicut Nobilis quidam à *Berlepsch*, qui cum aliis Lutherum sub fista hujus captivitate in Pathmum suum deduxit, similiter æri sic insculptus sistitur à *Job. Michaele Kochio*, in *Descriptione Castelli Wartburgensis pag. 165.* Vid. plura in supra laudati *Dn. Schminckii Dissert. de Urnis sepulchralibus & armis lapideis veterum Cattozum, Marburgi anno 1714.* habita, ubi simul omnia figuris æneis illustrantur, quas pace *Dn. Auctoris* in præsentì Tabula ob oculos pono, ubi *num. 1. 2. 3.* spectantur urnæ, quarum insignis copia, una cum vitris lachrymalibus & amphora Rom. maximâ Moguntiz eruta, asservantur in Museo Antiquarii Nobiliss. Francos. *Dn. C. H. de Klettenberg & Wildeck, Eq. Wetteravi.*

Num. 4. Cuneus fulm. perforatus: ad cuius imitationem temporibus subsequenribus similia instrumenta ferrea (*die Spithammer*) dubio procul contacta fuerunt, quale quid manu tenet quidam Saxoniz Dux, in *Chronico Saxonico* (vulg. im *Sächsischen Helden Saal*) inter alios depictus. *Num.*

Num. 5. 6. 7. Lapidēs fulm. non perforati. Quod verò lapides fulminares è tumulis eruti tragici semper eventus ominis sint, ut in *Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Obs. 53. pag. 124.* habetur, superstitionem magis, quam necessitatem Physicam sapere videtur. Nec solum in Hassia, verùm & alibi, v. g. in Westphalia, similiter cuneos cum urnis repertos testatur *Jodocus Hermannus Nunningius* JCrus & Canonicus Scholasticus Vredensis in *Sepulchreto Westphalico-Mimigardico-Gentili*, qui eosdem pariter pro armis veterum Germanorum habet: cui pollicem premit *Job. Henricus Cohausen*, Med. Doct. Hildesiensis, in *Offlegio Historico-Physico*, cum priori edito pag. 44. in fidem allegans *Dn. D. Job. Dan. Majoris Neubevölkertes Cymbrien* / in quo pag. 45. palam profitetur, cuneos fulminares vulgo sic dictos arti humanæ suos debere natales & quondam instrumenti bellici vices explevisse. Quid quod rudera hujus sententiæ quoque reperiantur in sacris, scil. *Ezech. cap. XXXII. v. 27.* de fortibus cadentibus & in circumcisis, qui descendunt ad infernum (i.e. sepulchrum) cum (NB.) armis suis & posuerunt gladios suos sub capitibus suis: quod iisdem temporibus in usu fuisse attestatur *Tossanus* in *Scholiis ad h. l.* sicuti nostro tempore sarcophago imponuntur & in cœmeteriis suspenduntur. Stante hac sententia, cadit illorum opinio, qui lapides fulminares cum glossopetris confundunt, existimantes has tandem illorum formam adipisci, teste *Boetio de Boot* in *Tr. de Lapid. pag. 341.* Toto enim cœlo differunt, cum dictæ sic glossopetræ nihil aliud quam dentes sint carcharæ piscis petræ facti, ut non tantum figura, sed & analysis illarum Chymica, qua in carbonem potius, quam calcem abeunt, & \ominus vol. produnt, ostendit. Multo minus hysterialithus rudimentum cerauniæ dici potest, qui nil nisi concha, è numero bivalvium & pectinum, petræ facta est; unde in nonnullis non tantum striæ harum concharum, tanquam in matrice, exactissime apparent, uti plures in Museo suo *Venerandus Dn. Parens* asservat, sed & ipsæ conchæ quandoque in substantia vel parum immutatæ illis inveniuntur; quemadmodum igitur virtus,

virtus, quæ hysterolithis ab *Horstio* ob signaturam adscribitur, inde prorsus evanescit: ita similiter nunc actum est de virtutibus lapidis fulminaris, quas superstitiosæ mulierculæ in curandis uberibus brutorum, iisdem fricandis, adstruunt, cum si quid opis inde redundet, frictioni magis quam speciali lapidis virtuti adscribendum sit, Hernias, variolas & morbillos eo curari posse, credat Judæus apella. Quod autem celebris Practicus *Dn. D. Michaël* eundem pro specifico icterico habuerit, illud sulphureis ejus particulis, quibus, ut omnes pyritæ atque silices, gaudent, non vero fulmini adscribendum, vid. *Ettmüll. in Comment. ad Schröderi Pharmacopœiam Medico-Chymicam*, quæ maximâ ex parte pro genuino Auctore *B. D. Uffenbachium* agnoscit, cujus bibliotheca cum MSS. in manus *Dn. Schröderi* incidit, ut Vir quidam Nobilissimus è familiâ Uffenbachianâ nuper retulit,

§. III.

Rectius igitur fulgur atque tonitru ab effluviis nitro-sulphureis, per motum in aëre accensis, oriri dicuntur, quæ si copiosius concurrunt, nubibus densioribus inclusa accensaque glomeres quosdam de se vibrant, sicque ipsum fulmen constituunt, haud aliter ac pulvis pyrius, tormentis intrusus, aut cuniculis bellicis inclusus similem fragorem edit omniæque susque deque vertit. Ratio in disconvenientiam & disproportionem particularum nitrosarum & sulphurearum, in igne se mutuo disjicientium, redundat, quod antiquiores per nescio quam antipathiam explicabant, quam experimentis quibusdam explicat *Sennertus*, citatus & fusè recitatus à *Sperlingio* l. c. pag. 926.

§. IV.

His ita se habentibus, facilius jam erit *Φαινομένων* supra enumeratorum aetiologia, à lapide fulminari fictitio frustra expectanda. Quod enim (I.) fulmen iis potissimum noctibus grassetur, quas dies calidissimus præcesserat, à visciditate particularum sulphurearum deduc-

deducendum est, cujus intuitu, ob particulas hamatas & sibi invicem implicitas, difficiliter & non nisi summo ignis subterranei & externo Solis calore evehuntur & in altum propelluntur. Effluvia enim corporum suorum qualitatem ut plurimum retinere, dictum est in Postulato II^{do}. Jam notum est ex Chymicis olea & sulphura aliis implicita difficiliter & non nisi post aliarum particularum, sive spirituosarum, sive aquearum, aut salinarum volat. ascensum in distillationibus aut sublimationibus prodire, sicut prius olea destillata vegetabilium, posterius autem cinnabaris antimonii ostendunt. Quapropter & (2.) in locis calidioribus crebriora audiuntur fulmina, cum primis iis, in quibus aut montes ignivomi, aut fodinæ sulphuris & bituminis occurrunt: dum illic calor locorum particularum sulphurearum exhalationem faciliat: hic vero major illarum copia suppeditatur; unde mirum non est cur (3.) fulmine imminente aut grassante atmosphæra odorem sulphureum spiret, adeo quidem, ut & canes venatici ferarum vestigiis tam accurate, ut serena tempestate, insistere nequeant, alii quoque tempestates imminentes præfagire queant. Hæc autem omnia à particulis & effluviis oriri eo minus dubitare licet, quod sulphur illud sub resinæ forma corporibus adhæsisse è novellis allegatis constet: & cum particulæ illæ à fulmine explosæ ætherique innatantes sint subtilissimæ, ita, ut secundum Postulatum IV. poros subtilissimos pervadere possint, hinc (4.) vaginâ, cujus poros absque ullo impedimento permeant, illæ gladium ignea sua causticitate colliquant, ad quod spiritus sulphuris acidus & æthereus sine dubio multum contribuit, cum in vulgus notum sit, magdaleonem sulphuris ferramento ignito admotum hoc in momento, butyri instar, liquare & in crocum martis aperitivum convertere; qua ratione quoque laminam chalybeam elasticam in horologiis colliquefacit; & quemadmodum sulphur *Helmontii* embryonatum (per quod similem spiritum sulphuris per terram diffusum exprimit) mineras in \ominus corrodit, ita (5.) \ominus illud embryonatum aëris poros loculorum pervolando argentum conflare & liquare valet.

valet. Quando autem dolium similiter penetrat & liquoribus illic contentis, haud aliter ac radii luminosi ob densitatem opticam illic refracti, implicantur, non possunt non (6.) crassi & texturam illorum motu suo reciproco turbare, particulas spirituosas & balsamicas expellere, sicque aut optima potulenta corrumpere & in vappam convertere, aut totam illorum molem & substantiam per poros expellendo vasa omnino exhaurire. Cur (7.) fulmen altiora, turres, arbores excelsas &c. magis feriat, quam humilia? acutissimorum Philosophorum ingenia nunquam non summopere exercuit. Maxima Antiquorum pars id fulminis obliquitati tribuit, cum non tam linea perpendiculari, quam transversali ad terram ruat: cum vero ratio motus illius obliqui non addatur, parum inde lucis affunditur huic difficultati; & quamvis ingeniosissimus *Cartesius Meteororum cap. 7. §. 10. p. 208.* in figura ænea ob oculos ponat, nubem facilius in latere dehiscere, vel & in parte inferiore, sicque fulminis obliquitatem quodammodo ostendat, statim tamen & hic redit quaestio, cur nubes facilius in latere quam alibi dehiscant? cui nec *Dn. le Grand*, neque *Robault*, *du Hamel*, aliique satisfecerunt. Genuina igitur ratio videtur esse, quod nubes rorida à columna aëris desuper incumbentis & à parte inferiore ascendentis magis prematur, quam in lateribus, unde per hæc, ob minorem resistantiam, glomeres fulminei facilius erumpunt, vi postulati V. sicque per obliquum ruendo altiora facilius petere, ut è *Cartesii* figura apparet; quod itidem fit, si turris excelsissimi apex ad nubem propius accedentem fere pertingens aëris circumstantis elaterem infringat: quæ causa est, cur vix annus præterlabatur, quo non turris *Ecclesiæ Cathedralis Argentinensis*, 574. pedibus Geometricis præalta, fulmine infestetur, referente *Franc. Reinzero S. I. in Meteorol. Philosophico-Polit. pag. 54.* Interim putandum non est hunc fulminis motum esse perpetuum, sed illud quandoque etiam versus cœlum erumpere posse rectissime judicat *Fromondus l. c. pag. 60. edit. Lond.* Quando autem deorsum versus globum terraqueum fulminat, non tantum ob-

via quævis prostrernit, & particulis fulminantibus late disjectis omnes arborum ramos decutere valet, sed ob summam sui subtilitatem (8.) quandoque rimas subtilissimas illic agit & lineas serpentiformes varieque sibi invicem implexas ducit, quæ à corpore crassiore profluere nequeunt; & cum eadem particulæ nihil nisi ignis sint, hinc mirum non est idem Ψ (9.) accendere posse, cum & ipse Ψ summe reificatus, utut actu frigidus, pulverem pyrium particularum suarum motu accendere valeat. Interim simul notandum est, fieri quandoque posse, ut sub ejusmodi procellis & tempestatibus solus aër, nubibus incarcerationatus, tam vehementer explodatur (haud aliter ac in sclopetis pneumaticis fieri solet) sicque variæ quidem turbæ in rebus sublunaribus, cum primis in corporibus humanis oboriantur, utut nullum omnino incendium sequatur: cujus rei notabilem observationem recenset *Dn. Doct. Mæren*, Archiater Moguntinus, in *Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. 2. A. 4. Obs. 48. p. 116.* Unde procul dubio subnata est plebejorum distinctio inter fulmen calidum & frigidum, quod ultimum in vernacula eiuem fasten Schlag vocare solent.

§. V.

Phænomena in viventibus occurrentia partim à substantia fulminis ignea, partim à vehementissima particularum nitro-sulphurearum explosione ac motu deducenda sunt. A priori enim (10.) accensio capillorum, barbæ, cutis & cuticulæ exoritur, haud secus atque ab igne actuali & cauteriis igneis idem fieri solet. A posteriori (11.) artuum resolutio paralytica, imo & apoplexia producitur, cum principiū movens, quod ~ animales vulgo vocant, omnino disjiciant & è corporis domicilio quasi relegent, fibras simul motrices discerpant & à tono suo dejiciant. Quid quod (12.) ipsa etiam ossa suo impetu confringant & comminuant, si poros partium continuo pervadendo illa, non secus ac gladium illæsa vagina, aggrediantur. Visceribus vero afflicta (13.) Dyspnoeam in pulmonibus aut (14.) Choleram in ventriculo & intestinis causantur, quia in priori malo aut fibras bron-

chiorum, à *Williso* depictas, discerpunt, aut aërem in pectore contentum & ad respirandum necessarium expellunt, aut externum nimis attenuant, ut non secus ac in montibus excelsissimis respiratio difficilior reddatur: in posteriori casu verò stomachum & intestina laceffendo ad excretiones illas viscera hæc compellant; quamvis terror etiam multum hic contribuat, cum dentur homines qui exaudito tonitru & fulmine statim diarrhoea corripuntur. Quodsi tandem ipsum etiam cerebrum corripiant, texturam ejus dissolvant ejusque incolas & colonos emigrare jubeant, mirum non est, si (15.) infania, aut (16.) mors præsentanea subsequatur; id quod facilius (17.) in tenerrimis embryonibus fieri potest, qui & aliis motibus violentis facile ad abortum & ipsam mortem disponuntur.

§. VI.

Fulmine tandem deficiente, tonitru, fragor & reliqua illico cessant, si nubes (18.) in pluviam solvantur: non quod nubes superior in subjectam delapsa hanc penitus dejiciat, quam Cartesianorum hypothese non nisi cum grano salis admittit summè Rever. Abbas *Dn. Schmidius in Disp. de Tonitru anno 1680. Jenæ habitæ §. 9.* sed quia nubibus in ∇ solutis particulæ antea inclusæ liberum exitum inveniunt, tantaque vi neque concurrere neque explodi possunt. Quapropter & impossibile non est (19.) campanarum pulsationes aut bombardarum explosiones, ob nubium discontinuationem, aliquid ad fulminis discussionem contribuere posse, cum maxima sæpe minimorum sit vis, juxta Postulatum III. aërique commotus corpora etiam solida diffringere possit, ut notissimum *Petteri, Oenopolæ Amstelod.* experimentum ad oculum demonstravit, quod fusè & curiosè prosequitur B. Dn. *Morhofius Tr. de Scypho vitreo per certum vocis humanæ sonum fracto.* Quod vero campanis, ut & herbis & candelis, celebrioribus festis lustrali aqua expiatis, plus virium à benedictione ac Ecclesiæ precibus, quam rationibus Physicis competere scribat *Reinzerus, S. I. lib. c. pag. 55,* religioni ejus & nimiz pietati tri-

ti tribuas, oportet. Quod tandem (20.) fulmen quandoque aqua restingui non possit, fieri potest, si particulæ ejus nimis resinosa atque pingues sint, haud secus ac in communibus incendiis domiciliorum observatur, quæ si in cameras lardo exsiccato plenas (in die *Spect. fulmen*) incidat, aqua similiter ægerrime aut plane non extinguuntur, idque ob particularum oleosarum & aquearum disproportionem.

S E C T I O III.

DE

CURANDIS FULMINE
TACTIS.

§. I.

Hic primùm omnium signis quibusdam opus est, quibus certi reddamur, an quis fulmine tactus sit, nec ne? cùm in causis Medico-Legalibus & Medicina Forensi hæc quæstio haud minimi sit momenti. Quærare enim potest Magistratus, an homo, cujus cadaver fulsum humi in camporum patente planitie jacet, vel solum dæmi exanime inventum est, fulmine conciderit, an alia injuria interierit? ubi quidem duo palmaria criteria proponit celebris Chirurgus *Paræus* in *Tr. de Renunciationibus* p. m. 655, scil. odorem gravem & sulphureum, quem omne corpus fulmine tactum spirare solet: & abhinc vestigia ignis cujusdam, seu ustione, seu nigrore conspicua, cum nullum (strictè sic dictum) sine igne sit. Adde (3.) *Cardan. lib. de Fulg. c. 19.* labia vulnerum à fulmine frigidiora semper esse reliqua carne, ob dissipationem spirituum, id quod tamen in demortuis observari non poterit. An & alia à *Plinio* addita phænomena, quod scil. bruta fulmine tacta in adversum latus cadant, solus autem homo, cum interit, nonnisi in partem tactam cadat, aut nisi vi con-

vertatur in partem s. regionem unde fulmen venit: quod item homo, si vigilans fulmine tangatur, oculis videatur clausis, contra apertis, si dormiens feriatur, jam in medio, & ulteriori observationi relinquo. De immunitate fulminatorum à putredine in precedentibus actum est.

§. II.

Quamprimum jam de fulminis effectu certi sumus, imperatâ prius diatâ vulneratis dicata (præter quam hic vestes statim exuendæ & tam ob respirationem liberam quam propter malignitatem abjiciendæ, aut bezoardicis suffumigandæ sunt) & formatâ prognosi, è variis & propriis cuique parti fontibus & effectibus haurienda, ad duo cumprimis attendendum erit, scil. (1.) ad partium fluidarum interiorem, & (2.) ad solidarum magis exteriorem læsionem. Utrobique de ardore interno ac læsarum partium externo mire conqueruntur, observante *D. Schuchmanno in Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. II. A. VIII. Obs. 213. p. 533.* qui sicut à summa turbatione humorum circumstantium, & uuum confusione, & fibrillarum discerptione empyreumatica producitur: ita illic particule fulmineæ è corpore sunt eliminandæ: id quod blandis diaphoreticis, & scil. diaph. bez. min. ☉ ðato & similibus fieri solet, mixtis semper cardiacis & confortantibus, & ob malignitatem bezoardicis, v. g.

℞. *Pulv. bezoard. Angl.* ʒj.

☉ *diaph.* ʒʒ.

☉ *depur.* ʒj.

Camphor. ʒʒ.

Ther. cæl. gr. ij.

M. Div. in 3. p. æ. D. in ∇ meliss. borrag. bugloss. citr. è typh. cerv. &c. *Guil. Fabrit. Hildanus lib. de comb.* circa finem solum laudat lap. bezoar, ad gr. vi. vel viii. in prædict. ∇ aliqua sumendum, sed ob mangonium illi soli non fidendum, aut dosis augenda erit. Meliora sunt quæ è compositionibus antiquioribus laudat, sc. spec. diamarg. frigid. latif.

lætif. Galen. conf. alkerm. è quibus c. conferva bugloss. meliss. cort. citr. &c. facile elect. confortantia fieri poterunt. Quando vero talia fixiora quoque externè in forma epithematis adhibet, laterem fere lavat, cum virtus illorum neque ad cor, neque humores circulantes penetret. Rectius volatilia substituuntur, linteis asperis & calidis fricando membra, brachiaque & crura ligando.

§. III.

An & V. S. hic locum habeat? non immeritò quærit laudatus modo *Hildanus c. l.* quod cum illo negamus, nisi indicatio quædam particularis & insolita eandem urgeat. Multo minus purgantibus hic locus concedendus, quæ majores in corpore turbas ciere, aut oleum igni infundere poterunt. Quanquam eo laborandum quoque sit, ut alvus consueta respondeat, quæ renitente symptomata à fulmine exorta exacerbari solent. Segnior igitur lenioribus enemati- bus & suppositoriis incitari & officii sui admoneri poterit. Præstant simplicia à *Græso Tr. de Clyst.* laudata. Reliquis autem symptoma- tibus fulmini sæpe conjunctis ex propriis, si urgeant, fontibus satis fieri poterit. Sic in paralyfi artuum aut conjuncta apo- plexia antiparalytica, nervina, antapoplectica & similia, post dia- phoretico-bezoardica, in usum sunt vocanda, qualia sunt ∇ apo- plectica off. ~ cephal. lil. convall. ⊕*, essent. castor. balsamum nervinum Coneringii, spiritus formicarum in- & externe &c. In cholera conjuncta stomachica dentur, cum primis ∇ menth. polychresta, lap. crystalli præp. zingib. in Ind. cond. cum brodio &c. In Dispnoëa nil æque ac sulphurea succurrere *Dn. Sommerus* expertus docet in *Miscell. S. R. J. Acad. Nat. Cur. Dec. 2. A. II. Obs. CLXXV. pag. 389.* Talia sunt flor. & lac ♀, à ðß ad ðj cum fl. benz. & similibus danda

v. g.
 ℞. Flor. Δ ʒj.
 benzoin. ʒj.
 Θ * ʒʒ.
 Ther. cœl. gr. iij.
 M. Div. in ʒ. p. a. D. in
 ▽ hyssop. c. vino.

Quodsi tandem ad amentiam & insaniam redacti fuerint, orandum est ut sit mens sana in corpore sano, propinando simul cephalica, antimaniaca, spec. lætif. Galeni, ~ sang. hum. infus. torn. sang. asinin. ~ Θ * in ▽ anagallid. fl. phœnic. &c.

§. IV.

Læsiones partium externarum à fulmine eadem aut simili ratione tractandæ sunt, uti vulnera sclopetis aut instrumentis ignitis inflicta, de quibus, præter *Botallum*, parvulum, sed elegantissimum tractatum conscripsit *Tassinus*, Gallus, sub rubrica: *Tractatus de Vulneribus sclopetariis*, cum Botalli scriptis Germanicè quoque editum. Ad empyreuma sive expellendum, sive extinguendum, ut & inflammationem & gangrænam arcendam adhibeatur statim spiritus vini camphoratus c. ~ Θ * permixtus, cum linteis duplicatis, vel & unguentum camphoratum album illinatur. Quodsi vibices hinc inde conspicuæ gangrænæ metum jam incutiant, linimento primū ex vitello ovi, cum ϕ lini (à *Gockelio* in *Consil. & Observ.* laudatum) adhibeatur, & abhinc triplicata linteamina aqua nigra Chirurgorum imbuta imponantur. Partes fere prorsus sphacelatæ, aut corneam quasi substantiam induentes ense reseccandæ sunt, ne pars sincera trahatur. Excindantur igitur novacula ad instar ungulæ equinæ, ad imit. *Schuchmanni l.c.* aut ope scalpelic. *Hildano*, digestivis postmodum & mundificativis vulnus relictum more solito tractando. Eadem ratione proceditur quoque si pustulæ, vulnera,

nera, aut maculæ adsint: quibus potius applicandæ sunt cepæ c. Θ , fol. rutæ & theriaca conquassata: cucurbitulæ item & hirudines, incisus prius vesicis. Emollientia, ad putredinem disponentia & escharam relaxantia, hic locum non habent: quin excidatur eschara scalpello aut forfice, ulceri abhinc seq. mundificans Hildani applicando:

Rx. Mell. ros. ζ ij.
 Pulv. rad. vincetox.
 angel. aa. ζ ß.
 Fol. rut. c. pulv. Θ conquass. p. ij.
 Ther. ζ ij.
 V. ζ ß. M.

Subjunctis abhinc sarcoticis, myrrhatis, fol. scord. &c. quæ admixto parum O. usti & ceruss. cicatriculam quoque inducunt. Si facies nimium rubescat & oculi doleant, procedatur ut in facie pulvere sclopetario adusta, cujus binos casus hic Giffæ contigisse memini. Oculis tum instillabatur lac humanum recens mulctum, cum pauca ∇ ros. &, si dolor urgeat, crocus addatur.

Vel *Rx.* ∇ ros. ζ j.
 album. ovi diu concoct.
 aa. ζ j.
 Sem. cyd. ß .

Macer. per iv. vel v. hor. col. & instill. Imponendo *cataplasma ex pom. ass. sem. fenugr. contus.* Reliqua vide apud

G. Fabr. Hildan. in *Epist. de vuln. sclop. curat. c. 4. pag. 956.* Si ossa fracta aut comminuta fuerint, fractura singulis diebus semel deliganda, cataplasmata calida renovanda, epithem. vino, in quo herb. & rad. alexiph. decocta, membra fovendo, & omnia more solito tractando: quæ omnia & singula eleganti casu & observatione illustrantur in *Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. I. A. II. pag. 67.*

S E C T I O I V .

D E

M O D I S S E A F U L M I N E T U E N -
D I E T P R Æ S E R V A N D I .

§. I .

Quandoquidem omnia, quæ de rebus quibusdam naturalibus à fulmine immunibus aliosque immunes reddentibus dicuntur, fictitia & omnino falsa sint, ut jam ante demonstravimus, hinc restat ut adhuc paucissimis remedia quædam atque mediæ, rationi & experientiæ conformia, addamus, quibus nos à fulmine tutos quodammodò præstare ejusque furorem effugere queamus. Inter hæc sit

P R O P H Y L A C T I C U M

I.

Fulminante cælo terra cavernas subire expedit.

Si enim verum est quod *Seneca*, *Plinius* & alii expertum dicunt, fulmen non altius, quam quinque pedes in terram descendere, non sane absque ratione fugam ad loca subterranea profundiora suadere solent; quo nomine idem *Plinius* neminem fulmine tangi scribit, qui prior viderit fulmen, aut tonitru audiverit: hic enim facilius sibi fuga consulere poterit, ut eundem explicat *Frononius l.c. pag. 87.* Novit hoc suo tempore *Serenissimus & Celsissimus Princeps, DOMINUS PHILIPPUS*, *Hassæ Landgravius* (reliq.) gloriosissimæ recordationis, qui tonitru exaudito citatis equis statim ad arcem, ab Illustriss. suo nomine *Philipseck* dictam, petendo cellam illam artificiosissimè & tanto spatio exstructam ut junctis quadrigis eandem in & egredi potue-

potuerit, se recepit: de qua *Petrus Lotichius*, Medicus, Hist. & Poët. Celebris, ita canit:

*Inter tot mundi spectacula plurima cryptas
 Jactet Roma suas, Parthenoque suas.
 Principis Hessorum ridet mihi crypta Philippi
 Unde Philippolis nobile nomen habet
 Isthic multa vides carie consumpta sepulchra,
 Sed, qua ducit iter, pulverulenta via est.
 At non hic pulvis metuendus, nulla sepulchra,
 Aut in conspectum tristis imago venit.
 Vasa sed eximio ve grandia nectare stagnant,
 Sub terris montes dixeris esse novos.
 Hi tibi non mures, sed vina Falerna ministrant,
 Regificas possunt quæ decorare dapes.
 Adde quod & junctis licet hanc intrare quadrigis,
 Perque cavam plenis ire redire rotis.
 I nunc & cryptas memora Romane, Philippi,
 Principis hæc plures vicerit una cavas.*

Vid. plura apud *Winckelmann. in Chron. Hassiac. pag. 191. seqq.*

§. II.

PROPHYLACTICUM.

II.

*Tonitru boante fenestre sunt claudende, aperta-
 que fugiende.*

Meteora enim motum tractumque sequuntur aëris, tanquam vehiculi sui, qui facilius irruit per fenestras apertas, cum primis si aër in hypocaustis per halitus ac motus inhabitantium quodammodo alteratus & in virtute sua elastica debilitatus fuerit, ut aëri externo co-

minus resistere valeat. Quanta enim vi atque impetu aer hic in vasa inania & per antliam pneumaticam exhausta irruat, suo sæpe periculo experiuntur illi, qui hemisphæris Magdeburgicis majoribus exhaustis justo propius & incautius, sub reseratione ejus, adstant, adeo, ut vel in periculum suffocationis incidant, vel omnino enecentur, ut cambus per recipientem majorem prius exhaustum, occlusum & ab hinc subito apertum accidit: de quibus *Dn. Schober*, Mechanicus Lipsiensis, seqq. olim ad *Dn. Parentem* meum perscripsit: *Anjetzo mache ich eine grosse Antliam mit Kesseln/auf E. HochEdlen Hochweisen Rathes Bibliothec, da ich auff 2. oder 3. mahl einen Recipienten von 4. Maass Ranne ohne weitere Müß evacuiren kan; dazu komt ein Recipient von Glas/in diametro anderthalb Ehlen; wann derselbe evacuirt ist (wozu ich nur eine viertel Stund bedarff) so kan/wenn ich 6. Schritt von einem lebendigen Thier bin / es sene ein Hund oder Katze / dasselbige in einem Augenblick tödten. Die Röhre welche aus dem Recipienten gehet / ist einer Ehlen lang / welche auff des Thiers Maul ungesehr gerichtet wird / auff 6. Schritt. Zuversuchen aber/man muß solches in einer Stube thun: in freyer Luft läst sich solches nicht so practiciren. Conf. *Mus. Muscorum Tom.III. Cap. I. pag. 7.**

S. III.

PROPHYLACTICUM

III.

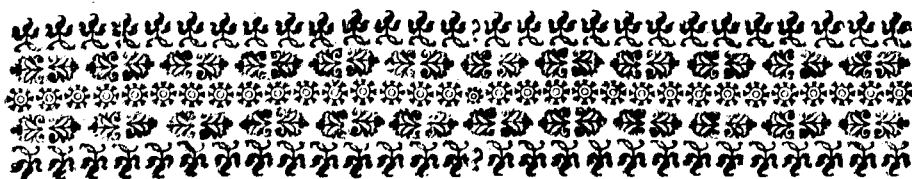
Serviente tronitruali tempestate ignibus sub caminis incensis minus assistas, sed inde ocyus aufugias.

Quam periculosum enim hoc sit, suo ante aliquot annos infortunio experta est Virgo in aula Principali Oettingensi, quæ foco sub camino assidens à fulmine gravissime feriebatur, cum reliquis Aulicis tantum capilli & flocci in vestibus cremati fuerint. Ratio è thesi proxime præce:

præcedente facillime dari poterit. Cum enim aër in caminis ab igne subiecto rarefiat, & quo magis expanditur eo plus virtutis elasticæ amittat, hinc fieri non potest, quin aër externus, & quæcunque in eo fluctuant, longe facilius eo se ingerant quam in alia loca aère adhuc integro gaudentia. Hinc & alia meteora ignea, imprimis dracones volantes, ut plurimum in caminos se demittunt; id quod vulgo calumniandi ansam dedit, dracones illos nil aliud esse, quam Dæmones, mancipiis suis divitias & nescio quod aureum vellus adferentes: quæ ut plurimum hominum otiosorum & socordium, sedulorum & laboriosorum opes male ferentium, invidia & fulmini in proximum infontem explodenti haud absimilis injuria est. Scilicet

*Fulmen ut invalidis parcens glebæque repenti
 Se in validos validè vibrat & insinuat:
 Sic vulgo parcit mendaxque calumnia Magnis
 Insidias necit turpiter illa suas.*

Jove qui procul est, procul est à *fulmine*
tutus
Non tamen à Summo fit procul ille
DEO.

Non DEUS hoc dicto fugitur, fugiturque Deaster
Ethnicus aut cœli splendida stella chori.
Numen si referat Summum, Jovis omnia plena,
A Jove principium, cum Jove finis erit.
Hoc Duce cœpisti studium, quod finis AMICE,
Dimidium facti qui bene cœpit habet.
Sit Tibi principium felix, felix sit finis & omnis,
Quam mox suscipies, Praxis in Arte Tua.

*Nobilissimo Dn. Candidato, Affini suo &
Amico æstimatissimo, paucis his de fu-
turis honoribus Academicis, cum voto
omnigenæ prosperitatis, gratulatur*

M. JUSTUS HELFRICUS HAPPEL,
*Verbi Divini Minister Frid-
bergensis.*

* * *

Fulgurat ex pelvi, qui nil nisi fulmina miscet,
Dum certat dubiis disqueputando suis.
Non blaterare juvat, credas, sed queque probare,
Sic mox invictus Victor in Arte clues.
Victor in Arte clues curando & disqueputando
Vincendo morbos Victor in Arte clues.

Fratri Frater

boni ominis ergo apponbat

CONRAD MICHAEL VALENTINI,
Medic. Cand.

Euge bonum factum ! FRATER, dum jungis
amicè
Naturam Medicis, quas teris ipse, Scholis.
Pro Duce Supremum quærasque petasque Jeho-
vam,
Sic Medica tandem prosperitate clues.

CHRISTIANUS VALENTINUS
VALENTINI,
LL. Cultor.

Dum

* * *

Dum Xantippe suo perfundit rore Maritum,
Prævidi, hic regerit, post tonitru pluviam.
Fallimur aut Furia hæc telum demisit & inde,
Obruat ut miserum fulminis arte virum.
Auferat infernus Xantippen, nî resipiscat,
TE juvet Altitonans dulcis Amice! Vale!

Sic vota sua gratulabundi
conferebant

bini Philiatri

S. & P.

FINIS.

